

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 40 Volume: 8 Issue: 40

Ekim 2015

October 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ÖĞRETMENLERİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN ÖFKE DÜZEYLERİNİN VE TARZLARININ BELİRLENMESİ DETERMINATION OF THE TEACHERS' ANGER OF LEVELS AND STYLES IN TERMS OF SOME VARIABLES

Temel VEYSEL**
Akpınar SELAHATTİN**
Birol S. ŞAHAN***
Nas KAZIM****
Akpınar ÖZNR*****

Öz

Bu araştırma; öğretmenlerin öfke tarzlarının çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırma modeli olarak nicel araştırma yöntemlerinden betimsel yöntem benimsenmiştir. Araştırma grubu Erzurum İli Çat ilçesinde çeşitli branşlarda görev alan 153 çalışan öğretmen oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak "Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği" ve öğretmenlerin kişisel özelliklerini belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Ölçümlerin, normal dağılıma uygun olup olmadığını belirlemek için tek örneklem Kolmogorov Smirnov Testi uygulanmıştır. Normal dağılımlar için T-Testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi ve gruplar arası farkı belirleyebilmek için de Tukey testi kullanılmıştır. Normal olmayan dağılımlar için Kruskal Wallis-H ve Mann Whitney Testi kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sürekli öfke ve kontrol altına alınmış öfke düzeylerinin orta seviyede olduğu, fakat dış vurulan öfke ve içe vuran öfke düzeylerinin düşük seviyede olduğu söylenebilir. Kişisel özelliklere göre ise sürekli öfke ve öfke ifade tarzı öğretmenlerin eğitim durumu, haftada girmiş oldukları ders saati, çalışmış oldukları kurum ve aktif olarak spor yapma değişkenlerine göre istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öfke, Eğitim, Öğretmen.

Abstract

This research was conducted to determine whether the trait anger and anger styles of teachers differ according to some variables. Descriptive method of the qualitative research methods was adopted as the research model. The research group consisted of 153 teachers working in various branches in Cat, Erzurum. "State-Trait Anger Scale Style" as data collection tool and "Personal Information Form" to be determined the personal characteristics of the teachers developed by researcher were used. Single sample Kolmogorov-Smirnov test was applied whether measurement was suitable for normal distribution to determine. T-test, one-way analysis of variance (ANOVA) and Tukey's test to be determined the differences between the test groups for normal distributions were used. Kruskal-Wallis H and Mann-Whitney U test for non-normal distributions were used.

It can be said that trait anger and anger levels under control of the teachers participating in the research were mid-level, but act out anger and act in anger levels of them were low. According to the personal characteristics, It was statistically found a meaningful difference for trait anger and anger expression according to the teachers' educational status, hours a week they enter, organization they work, actively doing sport variables

Keywords: Anger, Education, Teacher.

Giriş

Öğretim etkinliğinde öğretmen duyguları oldukça önemli bir yere sahiptir. Öğretmen nitelikleri ile ilgili araştırmada, öğretmenlerin mesleki yeterliği yanında olumlu kişilik özellikler taşıması gerektiği sıklıkla vurgulanmaktadır (Öztürk, 2002). Duyguların, özellikle öğretmen duygularının öğrenme-öğretme ile ilişkisi son zamanlarda araştırmacı ve eğitimcilerin ilgisini çekmiş, duyguların eğitim-öğretimi etkilediği vurgulanmıştır (Winograd, 2003). Hochschild (1975, akt. Zembylas, 2002) sosyolojik bir bakış açısıyla, içsel-kişisel yaşantılar olarak ele alınan duyguların; kültürel, sosyal ve örgütsel normlar tarafından belirlenen kuralları olduğunu, ortama ve duruma göre uygun ya da uygunsuz, kabul edilir ya da edilemez olarak

* Yrd. Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, veyseltemel@kmu.edu.tr.,

**Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, sakpınar@kmu.edu.tr.,

***Yrd. Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, sahanbirol@kmu.edu.tr.,

****Öğr. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, kazimnas@kmu.edu.tr.

*****Öğr. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, oznurakpınar@kmu.edu.tr.

ayrılabilceğini belirtmiştir. İlgili literatürde olumlu bir okul-sınıf atmosferi ve kültürü oluşturmada öğretmenlerin duyguları ve bunları ifade biçimlerinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Eğitim-öğretim sürecinde öğretmenlere mesleki etkinliklerine duygularını katmamaları, kontrol etmeleri ve objektif olmaları önerilir. Öğretmenlerden kızgınlık, kaygı ve korku gibi olumsuz duygularını kontrol etmeleri ve empatik, sakin, ilgili olmaları gibi duygusal özellikler sergilemeleri beklenir. Öğretmenlerin yaşadığı stres, tükenmişlik duyguları öğrencilerle bir takım iletişim problemleri yaşamalarına, öğrencilerin okula ve derslere ilişkin olumsuz duygular geliştirmelerine, motivasyon ve başarılarında azalmaya da neden olabilmektedir (Hammond ve Onikama,1997; Evers,Tomic ve Brouwers,2004). Ülkemizde de ilköğretim ve ortaöğretimde görev yapan branş öğretmenlerinde (Erdemoğlu-Şahin, 2007; Kırılmaz, Çelen ve Sarp, 2003) ve rehber öğretmenlerde tükenmişlik (Başören, 2005; Uslu, 1999) ile ilgili çok sayıda araştırma bulunmaktadır.

Duygu ve heyecanları sınıflandırmak çok kolay olmasa da korku, kızgınlık, neşe, hüznün, yakınlık, nefret, umut ve hayret temel duygular olarak önerilmiştir. Duyguların olumlu-olumsuz ve kuvvetli-zayıf duygular olarak boyutlandırılabilceği belirtilmiştir (Cüceloğlu, 1991).

Öfke, kısa süreli ve orta yoğunlukta ortaya çıktığında yararlı iken sürekli ve şiddetli olduğunda ya da uygun yollarla açığa çıkarılmadığı veya ifade edilmediğinde fiziksel, psikolojik ve sosyal problemlere yol açabilen bir duygudur (Balkaya ve Şahin, 2003; Starner ve Peters, 2004). Birey kendisine yöneltilen dış kontrole öfkelenerek tepki ortaya koyabilir. Böyle bir iletişimle yüz yüze kalan bireyin göstereceği ikinci tepki ise öfkelerini içe atarak kendisini kontrol etmek isteyen dış etmenlerin kontrolüne girmeyi kabul etmek olabilir (Özmen, 2006). En temel öfke nedenlerinden biri engellenme olarak kabul edilir (Bilge, 1997). Engelleme, elde etmek istediğimiz bir nesneye, varmak istediğimiz belirli bir amaca, ulaşamadığımızda veya ihtiyaçlarımızın giderilmesi önlendiği zaman ortaya çıkan olumsuz duygu olarak tanımlanmaktadır (Cüceloğlu, 2000). Hakkımız olanı alamadığımız ya da önem verdiğimiz bir insan beklentilerimiz doğrultusunda davranmadığında yaşanan duygu kızgınlık olacaktır (Gençtan, 1999).

Tanımlara bakıldığında öfkenin, kişinin engellenmesi, haksızlığa uğraması, beklentilerinin gerçekleşmemesi durumlarında göstermiş olduğu doğal ve evrensel bir tepki olduğu görülmektedir. Öfke olumsuz bir duygu olarak kabul edilirse de, kişiyi zor, tehlikeli durumlara hazırlayıcı ve koruyucu özelliktedir. Öfke, doğal bir duygudur. Ancak öfkenin şiddeti, kontrolü ve ifade edilme biçimi, kişinin ruh sağlığı ve toplumsal uyumunu belirleyici olmaktadır (Aydın, 2005). Novaco da (1975, akt: Annak: 2002: 20), öfkenin yararlı yanlarının olduğunu belirtmiş ve bunları şöyle sıralamıştır:

1. Öfke kişiye enerji verir.
2. Öfke bir işarettir.
3. Başkalarına karşı olumsuz duyguların ifadesini kolaylaştırır.
4. Dışsal çatışma sonucunda ortaya çıkan anksiyeteyi değiştirerek egoyu savunur.
5. Öfke bir haklılık algısıdır

Öfkenin farklı boyutları vardır. Öfkenin *fiziksel boyutu*; bireyin herhangi bir engellenme ya da öfke uyandıran bir durum ile karşılaştığında bedeninde meydana gelen bir takım fizyolojik ve fiziksel değişiklikleri içermektedir. Tüm bu bedensel ve fizyolojik değişiklikler bireyin kontrolü dışında, doğal bir şekilde, kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (Balkaya, 2004).

Öfkenin *bilişsel boyutu*; atıf, tutum, dikkat ve bellek gibi öğeleri içermektedir. Bilişsel yaklaşıma göre duygu ve düşünceler birbiriyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle çoğu zaman duygu ve düşünce birbirine karışabilir aynı şeyler haline gelebilirler. Öyle ki bir kişinin düşüncesi duygusu, duygusu düşüncesi haline gelir. Böylece hem düşünce hem de duygu kendi kendine konuşmaya veya içselleştirilmiş cümlelere dönüşebilir (Nelson-Jones, 1982, çev: Akkoyun).

Öfkenin *duygusal boyutunda* huzursuzluk ve gerginlik tepkileri gözlenmektedir. Bununla birlikte öfke sadece can sıkıntısı, huzursuzluk ya da hayal kırıklığı değildir. Öfke; engellenme, gerginlik, huzursuzluk ve kızgınlık gibi pek çok duygunun bileşimi olduğundan, kişiyi yaşadığı durumda çaresiz bırakan ve bir yandan sessiz bir tavır gibi kişinin içine kapanmasına yol açan, diğer yandan ise diğerlerine karşı kin ve düşmanlık beslemeye neden olan bir duygudur (Eggert, 1994: Akt: Akdoğan, 2007).

Öfkenin *daoranışsal boyutu* ise açık motor davranışlar ve sözel ifadelerdir. Kişi yaşadığı bu duyguyu üç şekilde, içe yönelme, dışa yönelme ve kontrol etme olarak göstermektedir. Bazı bireyler içinde bulunduğu toplumun ve sosyal sistemin etkisiyle öfkelerini bastırma veya içine atma ya da kontrol etme yoluna giderlerken, bazıları da bunu çeşitli şekillerde ortaya koymaya veya öfkelerini dışa vurmaya çalışırlar (Kısaç, 1999 :63-74).

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilerin analizi sürecinde yapılan işlemler hakkında bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Araştırma, betimsel biçimde bir çalışmadır. Betimsel istatistik, bir değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasına olanak sağlayan istatistiksel işlemlerdir (Büyüköztürk, 2010).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu; 2014-2015 eğitim öğretim yılında Erzurum İli Çat ilçesinde çeşitli branşlarda (Matematik, Beden Eğitimi, Tarih, Müzik ve İngilizce Öğretmenleri) görev alan 153 çalışan öğretmenlerden oluşmaktadır. Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı merkez okullarda toplam 310 öğretmenden 168 tanesi araştırma kapsamına alınmış, fakat 15 anket araştırma dışı bırakılmıştır. Araştırmaya toplamda 84 Kadın, 69 Erkek (Yaş (1.6536±0.72837)) öğretmen katılmıştır.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Örneklem Grubunun Cinsiyet, Yaş, Medeni Durum Ve Eğitim Durumu Dağılımı

		n	%
Cinsiyet	Kadın	84	54,9
	Erkek	69	45,1
Yaş	20-25	76	49,7
	26-30	54	35,3
	31-35	23	15,0
Medeni durum	Bekar	108	70,6
	Evli	35	22,9
	Nişanlı	10	6,5
Eğitim durumu	Lisans	133	86,9
	Yüksek Lisans	20	13,1

Veri Toplama Araçları

Araştırma ile ilgili belirlenen amaçlara ulaşabilmek için gerekli olan veri toplama araçları sıra ile aşağıda verilmiştir:

Kişisel Bilgi Formu

Erzurum ili Çat İlçesi Milli Eğitim Müdürlüğünde görev yapan çeşitli branşlarda görev alan öğretmenlerinin kişisel özellikleri hakkında bilgi toplamak ve araştırmada inceleme konusunun bağımsız değişkenlerini oluşturmak amacıyla araştırmacı tarafından 13 sorudan oluşan bilgi formu hazırlanmıştır.

Sürekli Öfke ve Öfke Tarz Ölçeği (SÖÖTÖ)

'Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği' (The State Trait Anger Scale (STAS), Spielberger tarafından (1983) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek durumluluk ve süreklilik açısından öfke duygusu ve ifadesini ele almaktadır. Ergen ve yetişkinlere uygulanan ölçek kendi kendine uygulanabildiği gibi grup olarak da kullanılabilir. Asıl formu kırk dört maddedir. Ancak Türkçeye Durumluk Öfke alt testi çevrilmemiştir (Akt, Savaşır ve Şahin, 1997). Sürekli öfke Tarz Ölçeği, dört alt faktörden oluşmaktadır. Bunlar; sürekli öfke, içe öfke, dışa öfke ve öfke kontrol alt testleridir. Sürekli öfke (ilk 10 madde), öfke oluşturacak bir durum olmadığı durumlardaki öfke yaşantıları ve öfke ifade stratejisini, içe öfke alt testi (13, 15, 16, 20, 23, 26, 27 ve 31. madde) öfke yaratacak durumlarda öfkeyi bastırma, buna karşın dışa öfke alt testi (12, 17, 19, 22, 24, 29, 32 ve 33. madde) de öfkeyi dışa yansıtma ve saldırgan davranışlar gösterme eğilimini, öfke kontrol alt faktörü (11, 14, 18, 21, 25, 28, 30 ve 34. madde) ne sıklıkla öfkeyi kontrol edebildiğini ölçmektedir. Ölçek dörtlü Likert tipinde geliştirilmiş olup, bireylerden ifadelerin kendilerini ne kadar tanımladığı sorusuna 'Hiç Tanımlamıyor'dan , 'Tümüyle Tanımlıyor'a kadar uygun seçenekten birini işaretlemeleri istenir. Böylece her alt testin kendi puanı olmaktadır. Yüksek puan, o alt test için yüksek öfke eğilimi anlamına gelmektedir (Akt, Savaşır ve Şahin, 1997). Ölçek öğretmenlerin sürekli öfke tarzı iç tutarlık (Cronbach Alpha) güvenilirlik katsayısı 0.74 ve öfke ifade tarzları iç tutarlık (Cronbach Alpha) güvenilirlik katsayısı 0.70 olarak bulunmuştur.

BULGULAR

Araştırma Grubunun Kişisel Özellikleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin veriler ve yorumları aşağıda verilmiştir.

Tablo 2' ye bakıldığında, öğretmenlerin % 85'i 1-5 yıl arası, % 15'i 6-10 yıl arası şeklindedir. Öğretmenlerin % 34,6'sı büyükşehir'de, % 30,7'si şehirde, % 24,8'i ilçede ve %9,8'i ise köy ya da kasabada yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri görülmektedir. Öğretmenler haftada %11,1'i 15 saatten az, % 19,6'sı 19-22 saat arası, % 22,9'u 23-26 saat arası ve %46,4'ü ise 27 saat ve üzeri derse girmektedirler. Öğretmenlerin baba meslekleri, %17'si memur, % 19'u işçi, % 11,1'i esnaf, %11,8'i çiftçi ve %41,2'si ise

emekli şeklindedir. Öğretmenlerin anne meslek grubunun, %9,8'i çiftçi, % 14,4'ü emekli ve %75,8'i ise ev hanımı şeklindedir. Öğretmenlerin baba öğrenim durumuna bakıldığında, %14,4'ü okuryazar, %30,1'i ilkokul mezunu, % 15'i ortaokul mezunu, %27,5'i lise mezunu ve %13,1'i ise önlisans ve lisans mezunu şeklindedir. Öğretmenlerin anne öğrenim durumları ise %11,8'i okuryazar değil, %9,8'i okuryazar, %49'u ilkokul mezunu, % 15'i ortaokul mezunu ve % 14,4'ü lise mezunu şeklindedir. Öğretmenlerin %39,2'si aktif olarak spor yaparken, % 60,8'i ise aktif olarak spor yapmamaktadırlar.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım

Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri		n	%
Meslekteki Hizmet Yılı	1-5	130	85,0
	6-10	23	15,0
Yaşamının Çoğunu Geçirdiği Yer	Büyükşehir	53	34,6
	Şehir	47	30,7
	İlçe	38	24,8
	Köy/Kasaba	15	9,8
Haftada Girmiş Olduğu Ders Saati	15 ten az	17	11,1
	19-22	30	19,6
	23-26	35	22,9
	27 ve üzeri	71	46,4
Çalışmış Olduğu Kurum	İlkokul	40	26,1
	Ortaokul	88	57,5
Baba Mesleği	Lise	25	16,3
	Memur	26	17,0
	İşçi	29	19,0
	Esnaf	17	11,1
Anne Mesleği	Çiftçi	18	11,8
	Emekli	63	41,2
	Çiftçi	15	9,8
Baba Öğrenim Durumu	Emekli	22	14,4
	Ev hanımı	116	75,8
	Okur yazar	22	14,4
	İlkokul	46	30,1
Anne Öğrenim Durumu	Ortaokul	23	15,0
	Lise	42	27,5
	Önlisans/Lisans	20	13,1
	Okuryazar değil	18	11,8
	Okur yazar	15	9,8
Spor Yapma Durumu	İlkokul	75	49,0
	Ortaokul	23	15,0
	Lise	22	14,4
	Evet	60	39,2
	Hayır	93	60,8

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Testleri

Bu bölüm de araştırmaya katılan öğretmenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarına yönelik uygulanacak analizler için normal dağılım veya normal olmayan dağılımı gösteren One-Sample Kolmogorov-Smirnov testlerinin tablosuna yer verilmiştir.

Tablo 3'e bakıldığında kontrol altına alınmış öfke alt boyutu $P > 0.05$ olduğu görülmektedir. Buda bize verilerin normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir. Fakat sürekli öfke, dışa vurulan öfke ve içe vurulan öfke alt boyutu $P < 0.05$ olduğu görülmektedir. Buda bize verilerin normal dağılıma uygun olmadığını göstermektedir.

Tablo 3: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeğini Gösteren One-Sample Kolmogorov-Smirnov Testi

	Sürekli öfke Duygusu	Kontrol Altına Alınmış Öfke	Dışa Vurulan Öfke	İçe Vurulan Öfke
n	153	153	153	153
Mean	19,6732	20,2941	15,8431	16,2353
Std. Deviation	5,50697	5,64508	4,16457	4,26393
Kolmogorov-Smirnov Z	1,480	1,239	1,635	1,864
p	,025	,093	,010	,002

Tablo 4'te öğretmenlerin geneline ait sürekli öfke ve öfke ifade tarzı alt boyutlarına ait puan ortalamaları incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda; Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sürekli öfke ve öfke tarz alt boyutlarından sürekli öfke puan ortalaması Ort.=19,6732 ile (Ölçekten alınabilecek en düşük puan 10 en yüksek puan 40 olması münasebetiyle) öfke düzeyinin orta seviyede olduğu, kontrol altına alınmış öfke puan ortalamasının Ort.=20,2941 (Ölçekten alınabilecek en düşük puan 8 en yüksek puan 32 olması münasebetiyle) ile orta seviyede öfkeyi kontrol ettikleri, dışa vurulan öfke puan ortalaması Ort.=15,8431 (Ölçekten alınabilecek en düşük puan 8 en yüksek puan 32 olması münasebetiyle) ile düşük seviyede öğretmenlerin öfkelerini kolayca ifade edemedikleri ve içe vuran öfke ortalama puanları ile de Ort.=16,2353 düşük seviyede öfkelerini bastıramadıkları söylenebilir.

Tablo 4: Katılımcıların Genel Olarak Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği Alt Boyut Puanına İlişkin Sonuçları

	n	Ort.	Ss	Min	Max	Ölçekten Alınabilecek en düşük ve en yüksek puan
Öfke İçte	153	16,2353	4,26393	,00	26,00	10-40
Öfke Dışa	153	15,8431	4,16457	,00	25,00	8-32
Öfke Kontrol	153	20,2941	5,64508	,00	32,00	8-32
Sürekli Öfke	153	19,6732	5,50697	,00	32,00	8-32

Tablo 5'te öğretmenlerin sürekli öfke ifade tarzı, içe vurulan öfke ve dışa vurulan öfke ifade tarzı alt boyutuna ait puan ortalamalarının eğitim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; dışa vurulan öfke açısından öğretmenlerin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuştur (U:933,000 P=0,031<0,05).

Tablo 5: Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öfke İfade Tarzı Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Sürekli Öfke -Öfke İfade Tarzı Ölçeği Alt Boyutları	Durumu	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Eğitim Durumu	Öfke İçte	Lisans	153	74,02	9844,00	933,000	-2,160	,031
		Yüksek Lisans		96,85	1937,00			
	Öfke Dışta	Lisans	153	76,76	10209,50	1298,500	-,171	,864
		Yüksek Lisans		78,58	1571,50			
	Sürekli Öfke	Lisans	153	75,77	10077,00	1166,000	-,891	,373
		Yüksek Lisans		85,20	1704,00			

*p<.05

Tablo 6'da öğretmenlerin sürekli öfke ifade tarzı, içe vurulan öfke ve dışa vurulan öfke ifade tarzı alt boyutuna ait puan ortalamalarının eğitim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal Wallis Testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; sürekli öfke (χ^2 değeri=8.520 P=0.036<0.05) ve içe vurulan öfke (χ^2 değeri=10.680 P=0.014<0.05) açısından öğretmenlerin haftada girmiş oldukları ders saati değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 6: Öğretmenlerin Haftada Girmiş Oldukları Ders saati Değişkenine Göre Öfke İfade Tarzı Ölçeği Alt Boyut Puanına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Sürekli Öfke -Öfke İfade Tarzı Ölçeği Alt Boyutları	n	Sıra ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı fark	
Ders Saati	Öfke İçte	15 ten az	17	94,53	3	10,680	,014	1-2
		19-22	30	65,92				1-4
		23-26	35	92,37				2-3
		27 ve üzeri	71	69,91				3-4
	Öfke Dışta	15 ten az	17	81,91	3	5,047	,168	Yok
		19-22	30	77,50				
		23-26	35	89,41				
		27 ve üzeri	71	69,49				
	Sürekli Öfke	15 ten az	17	84,15	3	8,520	,036	3-4
		19-22	30	75,15				
		23-26	35	93,66				
		27 ve üzeri	71	67,86				

*p<.05

Tablo 7'de öğretmenlerin sürekli öfke ifade tarzı, içe vurulan öfke ve dışa vurulan öfke ifade tarzı alt boyutuna ait puan ortalamalarının çalıştıkları kurum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal

Wallis Testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; içe vurulan öfke açısından öğretmenlerin haftada girmiş oldukları ders saati değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuştur(χ^2 değeri=8.421 P=0.015<0.05).

Tablo 7: Öğretmenlerin çalıştığı Kurum Değişkenine Göre Öfke İfade Tarzı Ölçeği Alt Boyut Puanına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Sürekli Öfke -Öfke İfade Tarzı Ölçeği Alt Boyutları		n	Sıra ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı fark	
Çalıştığı Kurum	Öfke İçte	İlkokul	40	70,09	2	8,421	,015	1-3
		Ortaokul	88	73,56				2-3
		Lise	25	100,16				
	Öfke Dışta	İlkokul	40	65,40	2	5,539	,063	Yok
		Ortaokul	88	78,15				
		Lise	25	91,52				
	Sürekli Öfke	İlkokul	40	63,51	2	5,788	,055	Yok
		Ortaokul	88	79,88				
		Lise	25	88,46				

*p<.05

Tablo 8'de öğretmenlerin öfke kontrol tarzı alt boyutuna ait puan ortalamasının çalıştıkları kurum değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı F-testi (anova) ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; öfke kontrol boyutu açısından öğretmenlerin çalıştıkları kurum değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuştur (F=5,918 P=0.003<0.05).

Tablo 8: Öğretmenlerin çalıştıkları kurum Değişkenine Göre Öfke İfade Tarzı Ölçeği Alt Boyutlarından Öfke Kontrol Puanına İlişkin F-testi sonuçları

Çalıştığı Kurum		n	Ort.	Ss	Sd	F	p-Değeri	Anlamlı fark	
Çalıştığı Kurum	Öfke Kontrol	İlkokul	40	22,8250	4,37878	152	5,918	,003	1-2
		Ortaokul	88	19,5341	6,21631				1-3
		Lise	25	18,9200	3,97827				

*p<.05

Tablo 9'da öğretmenlerin sürekli öfke ifade tarzı, içe vurulan öfke ve dışa vurulan öfke ifade tarzı alt boyutuna ait puan ortalamalarının eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; dışa vurulan öfke açısından öğretmenlerin aktif olarak spor yapma durumu değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuştur(U:2007,000 P=0,003<0,05).

Tablo 9: Öğretmenlerin Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre Öfke İfade Tarzı Ölçeği Alt Boyut Puanına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Sürekli Öfke -Öfke İfade Tarzı Ölçeği Alt Boyutları		Spor Yapma Durumu	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Spor Yapma	Öfke İçte	Evet	60	79,37	4762,00	2648,000	-,533	,594
		Hayır	93	75,47	7019,00			
	Öfke Dışta	Evet	60	90,05	5403,00	2007,000	-2,940	,003
		Hayır	93	68,58	6378,00			
	Sürekli Öfke	Evet	60	80,42	4825,00	2585,000	-,769	,442
		Hayır	93	74,80	6956,00			

*p<.05

TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğretmenlerin geneline ait öfke ve öfke ifade tarzı alt boyutlarına ait puan ortalamaları incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzı alt boyutlarından sürekli öfke puan ortalaması (Ort.=19.67) orta seviyede olduğu, kontrol altına alınmış öfke puan ortalamasının (Ort.=20.29) orta seviyede olduğu, dışa vurulan öfke puan ortalamasının (Ort.=15.84) düşük denilebilecek oranda olması münasebetiyle öğretmenlerin öfkelerini kolayca ifade edemediklerini ve içe vurulan öfke puan ortalamasının (Ort.=16.23) düşük seviyede olması nedeniyle öfkelerini bastıramadıkları söylenebilir.

Temel'in (2015) yapmış olduğu çalışmada; öğretmenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzı alt boyutlarından sürekli öfke puan ortalamasının (Ort.=20.47), kontrol altına alınmış öfke puan ortalamasının (Ort.=21.66), içe vurulan öfke puan ortalamasının (Ort.=14.97) orta seviyede olması ve dışa vurulan öfke puan ortalamasının (Ort.=15.31) ise düşük denilebilecek oranda olması nedeniyle paralellik gösterdiği söylenebilir. Fakat Ayna'nın (2013) yapmış olduğu bir çalışmada; lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyine göre sürekli öfke ve

öfke ifade tarzlarının incelenmesi adlı çalışmaya göre sürekli öfke alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarına bakıldığında yüksek olması nedeniyle paralellik göstermediği söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları incelendiğinde; cinsiyet değişkenine, yaş değişkenine, medeni durumu değişkenine, meslekteki hizmet yılı değişkenine, yaşamlarının büyük bir bölümünü geçirdiği yerleşim yeri değişkenine, baba meslek değişkenine, anne meslek değişkenine, baba eğitim durumu değişkenine ve anne eğitim durumu değişkenine bir farklılık bulunmamıştır.

Fakat diğer yönden öğretmenlerin eğitim durumu değişkenine göre yüksek lisans mezunu olan öğretmenlerin lisans mezunu öğretmenlere göre daha içe vurulan öfke düzeyleri yüksek çıkmıştır. Buna göre yüksek lisans mezunu öğretmenlerin lisans mezunu öğretmenlere göre öfkelerinin daha bastırılmış olduğu sonucuna varılabilir. Bu nedenle eğitim düzeyi artıka içe vurulan öfkenin (Bastırılmış öfke) yüksek olduğu söylenebilir.

Haftada girmiş oldukları ders saati değişkenine göre haftada 15 saatten az derse giren öğretmenlerin 19-22 saat ve 27 ve üzeri derse giren öğretmenlere göre içe vurulan öfke (Bastırılmış öfke) düzeyleri yüksek çıkmıştır. 23-26 saat derse giren öğretmenlerin 19-22 ile 27 ve üzeri derse giren öğretmenlere göre içe vurulan öfke (Bastırılmış öfke) düzeyleri yüksek çıkmıştır. Buna göre haftada girmiş oldukları ders saati sayısının düşmesi içe vurulan öfke düzeyinin de yükseldiği sonucuna varılabilir. Ayrıca 23-26 saat derse giren öğretmenlerin 27 ve üzeri derse giren öğretmenlere göre sürekli öfke düzeyleri yüksek çıkmıştır. Derse yoğun giren bir öğretmenin öfkesini içine bastıramamasına neden olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin çalıştıkları kurum değişkenine göre lisede derse giren öğretmenlerin ortaokul ve ilkokulda derse giren öğretmenlere göre içe vurulan öfke (Bastırılmış öfke) düzeyleri yüksek çıkmıştır. Buna göre sınıf düzeyi artıka içe vurulan öfke düzeyinin de yükseldiği söylenebilir. Ayrıca öğretmenlerin çalıştıkları kurum değişkenine göre ilkokulda derse giren öğretmenlerin ortaokul ve lisede derse giren öğretmenlere göre öfke kontrol düzeyleri yüksek çıkmıştır. Buna göre ilkokul öğretmenlerinin karşısındaki kişinin çocuk olması nedeniyle öfkelerini daha çok kontrol ettikleri sonucuna varılabilir.

Öğretmenlerin spor yapma değişkenine göre aktif olarak spor yapan öğretmenlerin dışa vurulan öfke düzeyleri yüksek çıkmıştır. Buna göre spor yapan öğretmenlerin spor yapmayan öğretmenlere göre öfkelerini kolayca ifade edebildikleri söylenebilir.

İlgili literatürde doğrudan bölümlere göre öfke karşılaştırmalarına rastlanmamıştır. Akpınar ve ark. (2012)'nin üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları bir çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin düşük düzeyde sürekli öfke düzeyine sahip oldukları, içte öfke düzeyleri düşük $X = 16,74$, dışta öfke düzeyleri düşük $X = 17,35$, öfke kontrol düzeyi orta düzeyde $X = 20,97$ olduğu ortaya çıkmıştır. Bir başka çalışmada ise Bostancı ve ark. (2006) öfkenin belirtileri yönünden kızlar ve erkekler arasında fark bulamamıştır. Ancak öfkeye neden olan durumların, düşüncelerin ve öfke davranışlarının cinsiyete göre farklılık gösterdiği sonucuna varmıştır. Buna göre kızlar ciddiye alınmama, haksızlığa uğrama ve eleştirilme durumlarında daha çok öfke yaşamaktadır. Erkeklerin ise kendisine yönelik öfke düşünceleri daha fazladır. Davranış boyutunda erkekler öfkelerini saldırgan, kızlar ise kaygılı davranışlar sergileyerek yansıtmaktadır. Bohart ve Stipek (2001) yapmış olduğu çalışmada, erkeklerin saldırgan olarak nitelendirildiğini, kızların ise empatik olduklarını, olumlu sosyal davranışları daha fazla sergilediklerini belirtmektedir. Bu bulgular kültürel etkilerle kızların öfke, kızgınlık gibi duygularını ifade etmelerinin sınırlandırıldığı düşünülmektedir. Bu bulgulara dayanarak erkeklerin öfke eğitimine daha çok gereksinim duyduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- AKDOĞAN R. (2007). *Farklı Cinsiyet Rollerine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Öfke Yaşama Biçimleri ve Utangaçlık Düzeylerinin İncelenmesi* (Basılmamış Yüksek Lisan Tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 38-43.
- AKPINAR, S., TEMEL, V. & NAS, K. (2012). Determination of students' trait anger and anger expression styles who are studying at physical education and sports high school. *Prime Journal of Social Science (PJSS)*, Vol. 1(3), pp. 46-50.
- ANNAK Ş. (2002). *Özel Bir Okulda Öğrenim Gören Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Kızgınlık Düzeyleri'nin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- AYDIN B. (2005). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*, Atlas Yayın Dağıtım, İstanbul.
- BALKAYA F. (2004). Özgürlüğe Uzanan Yolda Önemli Bir Rehber: Öfke, *Temas: Gestalt Terapi Dergisi*, 1 (3), 109-126.
- BALKAYA, F. & ŞAHİN, N.H. (2003). Çok boyutlu öfke ölçeği, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 14(3), 192-202.
- BAŞÖREN, M. (2005). Çeşitli değişkenlere göre rehber öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Yüksek Lisans tezi*. Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.
- BİLGE, F. (1997). Eğitim Bilimleri Öğrencilerinin Sürekli Kızgınlık Düzeyleri ve Kızgınlıklarını İfade Biçimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 75-80.

- BOHART, A. C. , STIPEK, D.J. (2001). What have we learned. (Chap.17, p: 367-393). *Constructive & Destructive Behavior: Implications for Family, School, & Society*. Psyc Books.
- BOSTANCI, N., ÇOBAN, Ş., TEKİN, Z. ve ÖZEN, A. (2006). Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre öfke ifade etme biçimleri. *Kriz Dergisi*, 14(3): 9-18.
- CÜCELOĞLU, D. (1991). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- CÜCELOĞLU, D. (2000). *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- ERDEMOĞLU-ŞAHİN, D.(2007). Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- EVERS, W.J.G., TOMIC, W. & BROUWERS, A. (2004). Burnout among teachers students' and teachers Perseption compared. *School Psychology International.*, 25(2):131-148.
- GENÇTAN, E. (1999). *İnsan Olmak*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- HAMMOND, O.W. ve ONİKAMA, D. L.(1997). At risk teachers. ED: 442796, SP: 039-328.
- KIRILMAZ, A. Y., ÇELEN, Ü. ve SARP, N. (2003). İlköğretim'de çalışan bir öğretmen grubunda "tükenmişlik durumu" araştırması. *İlköğretim-OnlineDergisi*, 2(1): 2-9.
- KISAÇ İ. (1999). Üniversite Öğrencilerinin Sürekli Öfke Ve Öfke İfade Biçimi Düzeyleri, *Mesleki Eğitim Dergisi*, 1,1:63-74.
- NELSON-JONES R. (1982). *Danışma Psikolojisi Kuramları*, Editör: Füsun Akkoyun, Cassell Educational Limited,48.
- ÖZMEN, A. (2006). Öfkeyle Başa Çıkma Eğitiminin ve Etkileşim Grubu Uygulamasının İçerik Yönelik Öfke Üzerine Etkisi, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(2), 175-185.
- ÖZTÜRK, S. (2002). Öğretmenliğin Mesleki Temelleri, s:13-44 (*Eğitim Üzerine.Ed. Erdal Toprakçı*). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- STARNER, T.M. & PETERS, R.M. (2004). Anger Expression and Blood Pressure in Adolescents, *The Journal of School Nursing*, 20(6), 335-342.
- TEMEL, V. (2015). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin, Problem Çözme Becerileri, Karar Verme Stilleri ve Öfke Tarzları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- WİNOGRAD, K. (2003). The functions of teacher emotions: the good, the bad, and the ugly. *Teachers College Record*, 105(9): 1641-1673.
- ZEMBYLAS, M.(2002). "Structures of feeling" in curriculum and teaching: theorizing the emotional rules. *Educational Theory*, 47(2):187-208.